

POSVOJENJA NE TREBA PROMATRATI NA BAJKOVIT NAČIN

PROF. DR. SC. SLAVICA BLAŽEKA KOKORIĆ
Redovita profesorica na Katedri za područja socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Zajedno s kolegicom Ingom Jurić, Slavica Blažeka Kokorić objavila je intrigantni temat "Iskustva stručnjaka o posvojenju djece starije životne dobi", a bila je i urednica publikacije "Posvojenje - različite perspektive, isti cilj". Dojam je da su navedeni naslovi/teme aktualni i danas, kad svjedočimo o pokušaju posvajanja djece iz Afrike četiri zagrebačka para, uhićena u Zambiji.

▼ Kako komentira cijelu situaciju, kao i navedene radove, pitali smo prof. dr. sc. Slavicu Blažeka Kokorić, redovitu profesoricu na Katedri za područja socijalnog rada s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada?

- Da, tema posvojenja je vrlo aktualna i kompleksna. Ovih dana svjedočimo da ona buđuje veliki interes javnosti, snažne emocije, brojna pitanja i komentare. Temi posvojenja može se pristupiti iz različitih perspektiva, no unatoč tome, kao što govori naslov publikacije čija sam urednica, cilj nam svima treba ostati isti - zaštita najboljeg interesa ranjive skupine djece koja iz različitih razloga nemaju prilike odrastati u svojoj biološkoj obitelji. Pu-

blikacija "Posvojenje - različite perspektive, isti cilj" objavljena je 2019. godine kao rezultat suradnje stručnjaka, znanstvenika, sveučilišnih nastavnika i studenata, okupljenih oko udruge "Na drugi način", s ciljem proširivanja skromnog broja domaće stručne i znanstvene literature koja se bavi područjem posvojenja. Publikacija sadrži osam radova (tri istraživačka i pet teorijskih), posvećenih raznim aspektima posvojenja.

Jedan od radova, čija sam koautorica, donosi rezultate istraživanja o iskustvima stručnjaka o posvojenju djece starije životne dobi. Ova tema svakako zaslužuje posebnu pozornost, jer posvojenje starije djece zahtijeva drugačiju pripremu djeteta i potencijalnih posvojitelja, ali i sustavniju podršku stručnjaka. Bez navedenog, realizacija posvojenja može imati izrazito nepovoljan ishod i za posvojevu djecu i za posvojitelje. O tome svjedoče alarmantni primjeri iz prakse u kojima su posvojena djeca ponovno vraćena u sustav skrbi. Nažalost, o ovakvim nepovoljnim ishodima kod nas se još uvijek ne vode stvarne evidencije, ne postoje istraživanja o razlozima neuspješnih posvojenja, pa se onda ne može ni na relevantan način donositi zaključke što je sve potrebno učiniti da se preveniraju ovakvi tragi-

ni ishodi. Iz medijskih istupa doima se da je fokus nadležnog ministarstva još uvijek primarno usmjeren na povećanje broja realiziranih posvojenja na godišnjoj razini, a to je daleko premalo u odnosu na sve što bi trebalo učiniti da zasnovana posvojenja imaju dugoročne, pozitivne ishode.

▼ Koji su i kakvi najčešći izazovi kad se radi o posvojenju djece, koliko je sve regulirano pravno, zakonski...?

- Samo zasnivanje posvojenja ne bi trebali promatrati na bajkovit, romantiziran način (kao sretan kraj tužne životne priče posvojenog djeteta), nego kao početak novog poglavlja u životu posvojenog djeteta koji donosi za sve članove posvojiteljske obitelji veliku promjenu, ali i moguće teškoće u prilagodbi. Kako bi se posvojenom djetetu olakšala prilagodba, potrebno mu je pružiti podršku u različitim područjima funkcioniranja. Naravno da posvojitelji u svojoj roditeljskoj ulozi to imaju ključnu ulogu, no to nije dovoljno. Kao društvo moramo preuzeti veću odgovornost i osigurati višu razinu dostupnosti podrške za posvojiteljske obitelji, a posebice veću dostupnost specijaliziranih oblika stručne pomoći za posvojevu djecu. U aktualnom Obiteljskom zakonu propisano je još 2015. godine da je centar za socijalnu skrb dužan osigurati pomoć i potporu nakon posvojenja, no u praksi to nije rezultiralo razvojem dodatnih oblika podrške kojima bi se adekvatno odgovorilo za različite potrebe posvojene djece i posvojiteljskih obitelji. Dapače, istraživanja pokazuju da posvojitelji doživljavaju nedostatak podrške kao jedan od najvećih izazova posvojenja te da se upravo zbog nepovjerenja na mogućnost oslanjanja na formalne izvore podrške, teško odlučuju za posvajanje starije djece, djece s određenim zdravstvenim rizicima ili razvojnim teškoćama.

U suočavanju sa specifičnim izazovima roditeljstva posvojenog djeteta posvojitelji su nerijetko prepušteni sami sebi, ustručavaju se priznati pred stručnjacima i okolinom da imaju probleme zato što se boje da će biti percipirani kao nekompetentni, a njihovo dijete kao "ono za koje se unaprijed znalo da će se prije ili poslije pokazati kao problematično". Trenutačnu poziciju svakako im dodatno otežava i suočavanje s komentarima po medijima u kojima se posvojitelje stereotipno percipira ili kao spasiatelje ili kao otimače djece, dok se posvojena djeca moraju nositi s neugodnim pitanjima poput: "To ti nisu pravi roditelji?", "Jesu li i tebe tvoj kupili?". Sve navedeno ukazuje na potrebu za dodatnom senzibilizacijom javnosti o brojnim izazovima s kojima se moraju nositi posvojena djeca u Hrvatskoj te načinima na koje im društvo može i treba pomoći. Posljednjih godina u Republici Hrvatskoj razvija se sve

više mreža neformalne podrške između posvojitelja te onih koji žele posvojiti djecu. Razvojem digitalnih tehnologija postalo je uobičajeno njihovo povezivanje i međusobno razmjenjivanje iskustava putem različitih internetskih foruma ili zatvorenih grupa na društvenim mrežama. Aktualna situacija s posvojenjima iz DR Kongo, pokazuje da ovakvi oblici razmjene iskustava i informacija ne smiju biti glavni izvor podrške za potencijalne posvojitelje te da je u budućnosti nužno osigurati dodatne izvore stručne pomoći i veću mogućnost oslanjanja na pomoć institucija u pružanju provjerenih informacija.

Kako bi se unaprijedio sustav posvojenja u Hrvatskoj, u predstojećem razdoblju u Hrvatskoj važno je preciznije definirati i jasnije razraditi standarde postupanja pojedinih institucija uključenih u postupke međudržavnih posvojenja i pojačati njihovu suradnju. Nužno je prepoznati aktualne potrebe za podrškom kod svih posvojiteljskih obitelji te unaprijediti dostupnost i kvalitetu različitih vrsta usluga. Također, s obzirom na to da kvaliteta podrške uvelike ovisi o kompetentnosti stručnjaka koji provode program, bitno je ulagati dodatne napore u kvalitetnu izobrazbu stručnjaka u ovom području.

▼ Prolaze li, i u kojoj mjeri, hrvatski parovi koji žele posvojiti djecu u inozemstvu, proces pripreme, edukaciju..., da im se ne bi dogodili problemi poput ovoga sa zagrebačkim parovima?

- Prije uvođenja zakonskih izmjena kojima se regulirala obveza pohađanja edukacije za sve potencijalne posvojitelje, događalo se da posvojitelji ulaze u posvojenje nepripremljeni za sve izazove koji ih očekuju, s idealiziranim slikom o posvojenju i nerealnim očekivanjima od posvojenog djeteta, s nezavršenim procesima tugovanja zbog nemogućnosti realizacije biološkog roditeljstva, s nepoznavanjem i nerazumijevanjem specifičnih reakcija i potreba posvojenog djeteta koje se javljaju kao posljedica traumatskih iskustava u biološkoj obitelji i slično. Sve navedeno predstavlja ozbiljne rizike za uspostavu kvalitetnih odnosa i stabilne sredine za odrastanje posvojenog djeteta u posvojiteljskoj obitelji. Stoga je nužno da svi koji žele posvojiti djecu, bez obzira na to radi li se o domaćim posvojenjima ili inozemnim, prođu kroz proces pripreme i edukacije za posvojenje.

Osim što je to zakonom propisana obveza, važno je da potencijalni posvojitelji u ovome prepoznaju priliku da sebi osobno odgovore na brojna pitanja te da nakon detaljnijeg upoznavanja sa specifičnim temama koje se tiču roditeljstva posvojenog djeteta, mogu bolje procijeniti svoju motiviranost i osobne kapacitete jesu li donijeli dobru odluku oko posvojenja. (D.J.) ■

